

REALISTICKÝ POHLED NA ČLOVĚKA A EKONOMIKU

Kolem roku 1860 mohli Pražané v některé z kaváren v okolí Univerzity občas narazit na přibližně dvacetiletého, energického, německy mluvícího studenta. Tehdy nikdo z nich nemohl tušit, že tento mladík, který často přitahoval pozornost žen, má před sebou důležité poslání: revolucionizovat ekonomickou vědu. K naplnění onoho poslání došlo o jedenáct let později, kdy se na pultech knihkupectví objevila kniha *Základy ekonomie*. Jejím autorem byl – v té době již doktor práv – Carl Menger. Mengerova kniha se nejenom stala jedním z milníků dějin ekonomického myšlení, nýbrž dala vzniknout také celé jedné myšlenkové tradici – rakouské škole.

Ačkoliv čeští čtenáři doposud nemají (a zřejmě již nikdy nebudou mít) možnost seznámit se ve svém rodném jazyce přímo s Mengerovou knihou, jsou jim k dispozici četná díla jeho následovníků, kteří v průběhu tohoto a minulého století ekonomii jím založené rakouské školy rozvíjeli a dále rozvíjejí: tak například byla přeložena či přímo v češtině napsána díla týkající se základních principů rakouské ekonomie,* peněz,** hospodářských cyklů,*** regulace,+ fungování státu**, ekonomie a práva+++ či třeba řádu svobodné společnosti[†] a me-

* Böhm-Bawerk E. von (1991), *Základy teorie hospodářské hodnoty statků*, Praha: Academia; Hazlitt, H. (2008), *Ekonomie v jedné lekci*, Praha: Alfa Publishing, Liberální institut; Kirzner, I. (1998) *Jak fungují trhy*, Praha: Megaprint, Liberální institut, Centrum liberálních studií; Mises, L. von (2006), *Lidské jednání: pojednání o ekonomii*, Praha: Liberální institut; Rothbard, M. N. (2005), *Zásady ekonomie: od lidského jednání k harmonii trhů*, Praha: Liberální institut; Šíma, J. (2000), *Trh v čase a prostoru*, Praha: Liberální institut; Boettke, P. (2011), *Robustní politická ekonomie pro 21. století*, Praha: Wolters Kluwer.

** Hayek, F. A. (1999), *Soukromé peníze: Potřebujeme centrální banku?* Praha: Liberální institut 1999; Rothbard, M. N. (2001), *Peníze v rukou státu*, Praha: Liberální institut.

todologie ekonomie.* Nyní poprvé se však čtenáři mohou dozvědět něco o rakouské škole jako takové.

A dovídají se to z pera člověka vpravdě povolného: Jesús Huerta de Soto, autor knihy *Rakouská škola*, kterou právě máte před sebou, je dnes jedním z předních reprezentantů tohoto směru. Nejen že se tento myslitel, který se může pyšnit doktórátý z práva a z ekonomie a byznysu (oběma ze slavné *Universidad Complutense* v Madridu) a titulem MBA z Harvardu, sám zasadil o rozpracování rakouské ekonomie, nýbrž také věnuje své úsilí šíření myšlenek této školy mezi studenty a laickou veřejnost. Na Univerzitě krále Juana Carlose v Madridu zaštituje profesor Huerta de Soto studijní program, který jako jediný na světě je zaměřený právě na rakouskou školu. Na popularizaci myšlenek rakouských ekonomů je zaměřena i tato jeho publikace.

Huerta de Soto ve své poutavé knize seznamuje čtenáře s osudy a myšlenkami předních ekonomů rakouské školy: zakladatele školy Mengera, o kterém se dovídáme, že začínal jako novinář, Mengerových přímých pokračovatelů Eugena

*** Soto, J. H. de (2007), *Peníze, bankovníctví a hospodářské krize*, Praha: Liberální institut. Woods, T. E. (2010), *Krach*, Praha: Dokořán; Schiff, P. D., Schiff, A. J. (2010), *Ekonomické bajky pro studované i laiky: jak ekonomika roste a proč krachuje*, Praha: Dokořán.

+ Armentano, D. T. (2000), *Proč odstranit antimonopolní zákonodárství*, Praha: Liberální institut; Rothbard, M. N. (2001), *Ekonomie státních zásahů*, Praha: Liberální institut

** Mises, L. von (2002), *Byrokracie*, Praha: Liberální institut; Hoppe, H.-H. (2009), *Demokracie, anarchie a omyly ekonomie*. Praha: Alfa.

*** Rothbard, M. N. (2009), *Etika svobody*, Praha: Liberální institut; Šíma, J. (ed.) (1999) *Právo a obrana jako zboží na trhu*, Praha: Liberální institut; Šíma, J. (2004), *Ekonomie a právo*; Praha: Oeconomica.

+ Hayek, F. A. (1993), *Osudná domýšlivost: omyly socialismu*, Praha: SLON; Hayek, F. A. (2011), *Právo, zákonodárství a svoboda: nový výklad liberálních principů spravedlnosti a politické ekonomie*, Praha: Prostor; Hayek, F. A. (2004), *Cesta do otroctví*, Brno: Barrister & Principal. Mises, L. von (1998) *Liberalismus*, Praha: Liberální institut; kniha Ježek, T. (ed.) (2001), *Zásady liberálního řádu*, Praha: Academia.

* Hayek, F. A. (1995), *Kontrarevoluce vědy*, Praha: Liberální institut; Pavlík, J. (2004) *F. A. Hayek a teorie spontánního řádu*, Praha: Professional Publishing.

von Böhm-Bawerka a jeho švagra Friedricha von Wiesera, všestranného teoretika Ludwiga von Misesa, jehož přínos oceňoval třeba Milton Friedman nebo Maurice Allais, zatím jediného „rakouského“ nositele Nobelovy ceny za ekonomii F. A. Hayeka* a také dvou předních „amerických rakušanů“ Israela Kirznera a Murrayho N. Rothbarda, kteří se, jak autor zmiňuje, dostali k rakouské ekonomii víceméně náhodou. Španěl Huerta de Soto také ovšem neopomíná zdůraznit, že principy ekonomie rakouské školy byly anticipovány již v šestnáctém století španělskými scholastiky náležejícími ke škole ze Salamanky, a poskytuje čtenáři úchvatnou exkurzi po dílech těchto myslitelů.**

Z pochopitelných důvodů však není v centru autorova zájmu spjatost rakouských autorů s územím Čech a Moravy, která by mohla zajímat čtenáře tohoto překladu: proto zde třeba připomeňme, že Mengerovi prarodiče z matčiny strany byli českými obchodníky a sám Menger strávil část svých studií v Praze, že Böhm-Bawerk poprvé spatřil světlo světa v Brně, že Wieser přednášel po několik let v Praze, nebo že Mises několikrát navštívil ekonoma Karla Engliše a byl jeho teleologickým přístupem k ekonomii ovlivněn stejně tak jako ordinalistickou teorií užítka jiného českého ekonoma, nyní znovuobjeveného Františka Čuhela.*** Nejslavnější „rakouské“ příjmení „Hayek“ potom nenechává nikoho na pochybách, jakého původu jsou předci jeho nositele. Rakouská ekonomie zůstává s naší zemí spojena i nadále: kurzy rakouské ekonomie jsou přednášeny na předních českých univerzitách, každoročně je v Praze pořádána mezinárodní konference *Prague Conference on Political Economy* zahrnující rakouskou sekci a myšlenky rakouské školy jsou též zřetelné i na české internetové scéně.

* Blíže o Hayekově životě se může čtenář dozvědět v knize Hayek, F. A. (2002), *Autobiografické rozhovory*, Stephen Kresge a Leif Wenar (eds.), Brno: Barrister & Principal.

** O škole ze Salamanky vyšla v češtině kniha Chafuen, A. A. (2011), *Víra a svoboda*, Praha: Wolters Kluwer.

*** Více o tomto českém ekonomovi viz Hudík, M. (2007), František Čuhel (1862 až 1914). *New Perspectives on Political Economy*, roč. 3, č. 1.

Bylo by mylné domnívat se, že kniha Huerty de Sota je knihou primárně historickou: jedná se o práci pojednávající především o základních principech rakouské ekonomie. Autor na jednoduchých příkladech ukazuje, jak probíhá proces akumulace kapitálu, mechanismus přenosu informace tržním subjektům prostřednictvím cen či třeba příčinu a průběh ekonomických krizí. Zdůrazňuje, že rakouská škola nepředpokládá existenci hyper-rationálních, dokonale informovaných bytostí, nýbrž lidí z masa a kostí, kteří mají informace pouze útržkovité a občas se dopouštějí chyb. Neúnavně vyzdvihuje nenahraditelnou roli podnikatele, který svou činností přispívá ke koordinaci lidských plánů a rozvoji společnosti. Profesor Huerta de Soto se ve své knize nevyhýbá ani obtížným otázkám: předkládá čtenáři rakouské názory ohledně tvorby predikcí v ekonomii a vypořádává se i s kritikou, která je vůči rakouskému přístupu k ekonomii někdy vznášena.

Huerta de Soto končí svoji knihu konstatováním, že realistický přístup k ekonomii započatý Mengerem vždy zůstane důležitou zbraní proti pomýleným doktrínám, které mezi laiky i odborníky lehko získávají popularitu. Podle jedné historiky o vzniku rakouské školy Mengera motivovala k napsání jeho *Základů ekonomie* právě neschopnost tehdy dominantní ekonomické nauky adekvátně vysvětlit tvorbu cen na trhu. I dnes si mnoho lidí klade otázky, na které jim ekonomie, kterou znají, nedává odpovědi. Třeba jim právě tato kniha pomůže odpovědi nalézt. A třeba některé z nich přiměje, aby formulovali odpovědi vlastní a stejně jako Menger před 140 lety je sdíleli s ostatními.

Marek Hudík, Ph.D.
Národohospodářská fakulta
VŠE v Praze

prof. Josef Šíma
rektor vysoké školy
CEVRO Institut